

Saimaan ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysala Lappeenranta
Sosiaalialan koulutusohjelma

Soile Hovi, Rita Lindén ja Sanna Ukkonen

Varhaiskasvatuksen kuraattorin työ tutuksi varhaiskasvatuksen henkilöstölle

Opinnäytetyö 2017

Tiivistelmä

Soile Hovi, Rita Lindén ja Sanna Ukkonen
Varhaiskasvatuksen kuraattorin työ tutuksi varhaiskasvatuksen henkilöstölle, 45 sivua, 2 liitettä
Saimaan ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysala, Lappeenranta
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö 2017
Ohjaaja: lehtori Eija Semi, Saimaan ammattikorkeakoulu

Opinnäytetyön tarkoitus oli tuottaa tietoa Kouvolan varhaiskasvatuksen kuraattorin työstä ja välittää tieto varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Opinnäytetyönä toteutettiin kehittämistehtävä, jonka lopputuloksena valmistui varhaiskasvatuksen kuraattorin työstä kertova esite *Varhaiskasvatuksen kuraattori; lapsen, perheen & kasvattajan rinnalla kulkijana* varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Työelämälähtöinen kehittämistehtävä tehtiin yhteistyössä Kouvolan kaupungin kahden varhaiskasvatuksen kuraattorin sekä varhaiskasvatus- ja kuraattoripalveluiden työntekijöiden kanssa.

Kouvolassa kuraattori on työskennellyt varhaiskasvatuksen kentällä vuodesta 2015. Vajaassa kolmessa vuodessa varhaiskasvatuksen kuraattorin työnkuva ja tarkoitus eivät ole täysin selkiytyneet kaikille varhaiskasvatuksessa työskenteleville, jonka takia kuraattoria ei ole osattu aina hyödyntää tarpeen vaatiessa. Opinnäytetyön tavoitteena oli esitteen avulla lisätä varhaiskasvatuksen kuraattorin työn tunnettavuutta varhaiskasvatuksen henkilöstön keskuudessa, jotta kuraattoria osattaisiin hyödyntää entistä paremmin. Esitteellä selvennettiin varhaiskasvatuksen kuraattorin työnkuvaa ja milloin varhaiskasvatuksen henkilöstön tulee olla yhteydessä kuraattoriin.

Tutkimusmenetelmänä käytimme puolistrukturoitua teemahaastattelua tiedon hankkimiseen varhaiskasvatuksen kuraattorin työstä. Haastattelimme kahta Kouvolan varhaiskasvatuksessa työskentelevää kuraattoria ja yhtä lastentarhanopettajaa, joka on tehnyt yhteistyötä kuraattorin kanssa.

Hyödyllisiä ja mielenkiintoisia jatkotutkimusaiheita olisi *Varhaiskasvatuksen kuraattori; lapsen, perheen & kasvattajan rinnalla kulkijana* -esitteen vaikutukset, varhaiskasvatuksen kuraattorin työ varhaiskasvatuksen henkilöstön tai lapsen silmin ja varhaiskasvatuksen kuraattorin työn vaikutukset.

Asiasanat: varhaiskasvatus, kuraattori, varhaiskasvatuksen kuraattori, sosio-emotionaalinen kehitys

Abstract

Soile Hovi, Rita Lindén, Sanna Ukkonen

Introducing the work of an early childhood education social worker to the early childhood education staff, 45 pages, 2 appendices

Saimaa University of Applied Sciences

Health Care and Social Services, Lappeenranta

Degree Program in Social Services

Bachelor's Thesis 2017

Instructor: Ms Eija Semi, Senior Lecturer, Saimaa University of Applied Science

The objective of the study was to produce information about the work of an early childhood education social worker and then forward the information to of the early childhood education staff. This study was carried out by doing a development task. The final result of this study was a brochure that explains the work of an early childhood education social worker to the employees of the early childhood education. The development task was carried out as a co-operation with two early childhood education social workers in Kouvola and other employees of early childhood education and social services.

After almost three years the purpose of the early childhood education social worker is still unclear to some of the employees and because of that the services have not always been used when needed. The purpose of the study was to bring awareness of the work and services with the brochure so that the employees of the early childhood education could use the services better than before. The brochure clarified the job description of the early childhood education social worker and the situations when the employees should contact the services.

The information for this study was gathered by semi-structured theme interviews. Interesting and beneficial themes for follow-up research would be The consequences of the work of the early childhood education social worker or The work of the early childhood education social worker through the eyes of a child an early childhood education employee.

Keywords: early childhood education, social work, early childhood education social worker, socioemotional development

Sisällys

1	Johdanto	5
2	Varhaiskasvatus	6
3	Lasten sosioemotionaalinen kehitys	8
3.1	Lasten sosioemotionaaliset vaikeudet	9
3.2	Lasten sosioemotionaalisen kehityksen vaarantavat ja suojaavat tekijät	10
4	Kuraattorityö Kouvolan varhaiskasvatuksessa.....	12
4.1	Tavoitteellista työtä lapsilähtöisesti.....	12
4.2	Moniammatillinen yhteistyö.....	14
4.3	Varhaiskasvatuksen kuraattorin tehtävät ja menetelmät.....	16
4.4	Oikea aika ottaa yhteys varhaiskasvatuksen kuraattoriin	18
4.5	Varhaiskasvatuksen kuraattorin työtä ohjaavat lait	20
5	Opinnäytetyön tarkoitus ja kehittämistehtävä.....	21
	Opinnäytetyön toteutus	22
5.1	Aineiston analyysi	26
5.2	Arviointi	27
5.3	Opinnäytetyön eettiset näkökulmat ja luotettavuus.....	28
6	Yhteenvedo ja pohdinta	28
7	Oppiminen opinnäytetyöprosessissa	30
	Taulukot.....	32
	Kaaviot.....	32
	Lähteet.....	33

Liitteet

Liite 1 Puolistrukturoidut teemahaastattelu lomakkeet

Liite 2 Esite – *Varhaiskasvatuksen kuraattori; Lapsen, perheen & kasvattajan rinnalla kulkijana*

1 Johdanto

Kasvatuksen yksi keskeisimmistä tavoitteista on kasvattaa lapsista oman elämänsä aktiivisia toimijoita, itsenäisiä henkilöitä, joilla on tunne elämännhallinnasta, jotka tarttuvat toimeen ja vaikuttavat yhteisiin asioihin. Toimijuuden kehittämisessä on olennaista positiiviset kokemukset, lasta tukevat aikuiset, hyvät kotiolo-suhteet ja pedagogiset toimintakulttuurit. (Karila & Lipponen 2013, 161–166.)

Kuraattorityön historiaa tarkastellessa voidaan todeta, että kuraattorityö on vastannut alkuperäiseen yhteiskunnan tarpeeseen kasvattaa lapsista yhteiskuntakelpoisia kansalaisia tukemalla ja auttamalla (Kurki, Nivala & Sipilä-Lähdekorpi 2006, 20). Nykyään kuraattorityö nähdään laajemmin. Toiminnan tavoitteena on tukea lapsen hyvinvointia ja myönteistä kehitystä, lähtökohtaisesti vastaamalla lapsen ja ryhmän tarpeisiin (Terrihauta 2010, 24–28).

Monien lähteiden mukaan laadukkaaseen varhaiskasvatukseen sisältyy samoja tavoitteita ja elementtejä kuin nykyiseen kuraattorityöhön. Tiedetään myös, että päiväkodeissa voidaan kamppailla ajoittain monien erilaisten haasteiden kanssa ja tällöin joskus työn tavoitteet voi olla vaikea pitää mielessä. Varhaiskasvatuksen ongelmatilanteissa ja kasvattajien huolestuessa lapsen kehityksestä päiväkotiryhmän työntekijät saattavat hyötyä ulkopuolisen ammattilaisen konsultoinnista (Koivunen & Lehtinen 2016, 9).

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (2013/1287) määrää kuraattoripalvelut järjestettäväksi esiopetuksesta lähtien oppilaille ja opiskelijoille, mutta ei velvoita alle esiopetusikäisille vastaavia palveluita. Edelläkävijänä Kouvola on ottanut käyttöön varhaiskasvatuksen kuraattorin työtehtävän tarjotakseen kuraattoripalveluita kaikille varhaiskasvatuksen lapsille. Kuraattorityö on hakenut paikkaansa Kouvolan varhaiskasvatuksessa lähes kolmen vuoden ajan ja oleellista on ollut työn tunnetuksi tekeminen ja tarpeellisuuden näyttäminen. Tästä tarpeesta lähti myös liikkeelle työelämälähtöinen opinnäytetyöaiheemme. Varhaiskasvatuksen kuraattorin työnkuva ei ole vielä täysin selkiytynyt kaikille varhaiskasvatuksen henkilöstön jäsenille, joten kuraattoria ei välttämättä ole osattu hyödyntää tarpeesta huolimatta.

Opinnäytetyömme on kehittämistehtävä, jonka tavoitteena on tuoda näkyväksi varhaiskasvatuksen kuraattoria, varhaiskasvatuksen kontekstissa. Teimme varhaiskasvatuksen kuraattorin työstä kertovan esitteen varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Esitteen avulla oleelliset tiedot varhaiskasvatuksen kuraattorin työstä ja palvelun hyödyntämisestä välittyvät varhaiskasvatuksen henkilöstölle, jotta kuraattoria osataan jatkossa hyödyntää nykyistä paremmin.

Teoriaosuudessa avaamme varhaiskasvatuksen käsitteen ja lapsen sosioemotionaalisen kehityksen haasteineen. Koska varhaiskasvatuksen kuraattorista ei ole juurikaan materiaalia, tarkoituksemme oli tuottaa uutta tietoa. Haastattelimme kahta Kouvolan varhaiskasvatuksessa työskentelevää kuraattoria ja yhtä lastentarhanopettajaa, joka on tehnyt yhteistyötä kuraattorin kanssa. Haastattelut toimivat tärkeimpänä lähteenä opinnäytetyöraportin osiossa, jossa kerrotaan Kouvolan varhaiskasvatuksen kuraattorin työstä.

2 Varhaiskasvatus

Opinnäytetyömme sijoittuu varhaiskasvatuksen kontekstiin ja peilaamme työmme teoriaa sen kautta. Varhaiskasvatus on lapsiperheille suunnattu yhteiskunnallinen palvelu, joka on osa suomalaista kasvatus- ja koulutusjärjestelmää. Vaikka ensisijainen kasvatusvastuu lapsesta on huoltajilla, muodostaa varhaiskasvatus kuitenkin tärkeän vaiheen lapsen kasvun ja oppimisen polulla. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on yhteistyössä huoltajien kanssa tukea lapsen kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista sekä edistää hyvinvointia. Varhaiskasvatus on palvelu, joka ehkäisee syrjäytymistä, edistää lasten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Taidot ja tiedot, joita lapsi oppii varhaiskasvatuksessa, vahvistavat hänen osallisuuttaan sekä lisäävät aktiivista yhteiskunnallista toimijuutta. Varhaiskasvatus täydentää ja tukee huoltajia heidän kasvatustyössään ja näin on myös omalta osaltaan mukana edistämässä lapsen ja perheen hyvinvointia. (Opetushallitus 2016, 8-14.)

Varhaiskasvatusta säätelee varhaiskasvatustilaki (36/1973). Varhaiskasvatustilain (36/1973) mukaan varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen tavoitteellista ja suunnitelmallista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa erityisesti painottuu pedagogiikka. Varhaiskasvatustilain (36/1973) on säädetty jokaisen alle kouluikäisen lapsen oikeudesta osallistua varhaiskasvatukseen päiväkodissa, perhepäivähoidossa tai leikki- ja kerhotoiminnassa.

Varhaiskasvatustilain perustuen opetushallitus on laatinut valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Valtakunnallisten määräysten tarkoituksena on edistää sekä ohjata ja tukea koko maassa yhdenvertaista varhaiskasvatuksen toteuttamista sekä laadukkaan varhaiskasvatuksen kehittämistä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet määrittävät varhaiskasvatuksen keskeisiä tavoitteita ja sisältöä, varhaiskasvatuksen järjestäjän ja lapsen huoltajien välistä yhteistyöstä, lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sisältöä sekä monialaista yhteistyötä. (Opetushallitus 2016, 8-10.)

Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta varhaiskasvatuksen järjestäjien tulee laatia paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat. Paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa otetaan huomioon paikalliset erityispiirteet, lasten tarpeet ja painotukset pedagogiikassa, tarkentaen valtakunnallisia perusteita. Lisäksi jokaisella varhaiskasvatuksessa olevalla lapsella on varhaiskasvatustilain takaama oikeus saada henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan muun muassa ne tavoitteet ja toimenpiteet, jotka tukevat lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. (Opetushallitus 2016, 9-10.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa keskeistä on oikeudellinen velvoittavuus laatia varhaiskasvatussuunnitelmat. Velvoittavuus turvaa lapsille mahdollisuuden saada tasa-arvoista ja laadukasta varhaiskasvatusta maantieteellisestä sijainnista riippumatta. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet mahdollistavat varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin kehittämisen niin, että lapsen elinikäisen kasvun ja oppimisen polku toteutuu. (Ahonen 2017a, 14–15.)

3 Lasten sosioemotionaalinen kehitys

Tässä teoreettisessa osiossa avataan lapsen kehityksen osa-alueita, joita kuraattori tukee varhaiskasvatuksessa. Sosioemotionaalinen kehitys, sosioemotionaaliset taidot ja sosioemotionaalisen tuen tarve käsitteinä ovat vakiintuneet varhaiskasvatukseen. Kasvatustyössä näillä käsitteillä viitataan muuan muassa lapsen tapaan olla vuorovaikutuksessa muiden lasten ja aikuisten kanssa sekä kykyyn ilmaista ja käsitellä tunteitaan. (Ahonen 2017b, 16.) Kuraattorin työtä ei silti voi rajata ainoastaan sosioemotionaalisiin alueisiin. Lapsi on nähtävä kokonaisuutena ja mikäli sosioemotionaalisen kehityksen alueella on pulmia, niitä on usein myös muilla osa-alueilla, kuten kognitiivisissa taidoissa, kielen kehityksessä tai motoriikassa (Pihlaja 2004, 219).

Varhaislapsuuden sosioemotionaalinen kehitys on merkittävä monin eri tavoin. Sosiaalisia taitoja tarvitaan ihmisten välisiin suhteisiin, vuorovaikutukseen ja mahdollisuuteen kasvaa yhteiskunnan toimivaksi jäseneksi. Emotionaalisessa kehityksessä sen sijaan on kyse tunteiden tunnistamisesta sekä niiden ilmaimisesta ja tulkinnasta. Tunnetaidot ja empatia kehittyvät vähitellen vuorovaikutuksessa toisten kanssa. (Pihlaja 2004, 214–218.)

Sosiaalisesti taitavalla lapsella on valmiuksia saavuttaa päämääriä ja ratkoa ongelmia positiivisin seurauksin sosiaalisissa tilanteissa. Lapsi on oma-aloitteinen, ehdottelee ja pääsee helposti leikkeihin mukaan. Tämä vaatii lapselta empatiakykyä ja tunnetaitoja. Sosiaaliset taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa. Tämä edellyttää sosiaalisten suhteiden ymmärtämistä ja sopeutumiskykyä niihin. (Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Pulkkinen, & Ruoppila 2014, 61–62.)

Emotionaalinen taito, tunteiden ilmaisu on erittäin tärkeä kyky. Lapset oppivat tunneilmaisun säännöt mallioppimisen ja aikuisten ohjeiden kautta. Vähitellen he oppivat millaisten tunteiden ilmaiseminen missäkin tilanteessa on sopivaa. Toisten tunteiden ymmärtämisessä puolestaan on olennaista, että lapsi osaa lukea sosiaalisia tilanteita ja vastata niihin sopivalla tavalla. (Pihlaja 2004, 214–218.) Lapsen kasvaessa hän oppii viestittämään tarpeistaan, tunteistaan ja aikomuk-

sistaan ja kykenee samalla säätelmään reaktioitaan. Tunteiden säätelyyn vaikuttaa muun muassa lapsen temperamentti ja kehitystaso, huoltajien ja ympäristön antama tuki, emotionaalinen kasvatus sekä neurobiologinen kypsyys. (Laine 2005, 67–68.)

3.1 Lasten sosioemotionaaliset vaikeudet

Lasten sosioemotionaaliset pulmat heijastuvat käyttäytymiseen ja ne ovat usein tunnistettavissa. Ensisijaisesti on kuitenkin erotettava sosioemotionaaliset vaikeudet lasten ohimenevistä hetkistä ja uhmakausista. Sosiaaliset tilanteet, tunteiden ilmaisu, vaikeudet arkisissa asioissa ja siirtymätilanteet ovat usein tilanteita, joissa lasten sosioemotionaaliset vaikeudet näkyvät. (Heinämäki 2000, 61.)

Vaikeudet lapsissa voivat tulla ilmi erilaisena käyttäytymisenä, kuten aggressiivisuutena, uhmakkuutena, levottomuutena tai vetäytyvyytenä. Kun lapsen pulmallinen käytös huomataan, on riski, että keskitytään vaikeuksien seurauksiin, eikä siihen, miksi lapsi käyttäytyy tavallaan. Onkin tärkeää tunnistaa lapsen kehityksen taso sosiaalisessa kehityksessä ja tunnetaidoissa. (Ahonen 2017b, 28; Pihlaja 2004, 219.)

Aggressiivinen käyttäytyminen tarkoittaa toisen ihmisen loukkaamista ja satuttamista joko verbaalisesti tai fyysisesti (Ahonen 2017b, 32). Aggressiivisesti käyttäytyvällä lapsella on puutteita aggressiohallinnan taidoissa. Tästä syystä lapsi reagoi väkivallalla ja raivokohtauksilla sekä altistuu jatkuvasti konflikteille. Aggressiivinen lapsi tulkitsee helposti ympäristönsä vihaiseksi ja uhkaavaksi aikaisempien negatiivisten kokemusten perusteella. Aggressiivisesti käyttäytyvillä lapsilla on vertaisiaan vähemmän myönteisiä jaettuja tunteita, eivätkä he ole suosittuja. (Sinkkonen & Korhonen 229.) Aggressiivisesti käyttäytyvä lapsi hyötyy eniten empatiasta (Ahonen 2017b, 32).

Uhmakas käyttäytyminen lapsessa näkyy voimakkaana tahtona päättää itse kaikesta. Uhmakkaasti käyttäytyvälle lapselle sääntöjen noudattaminen ja aikuisten ohjeiden mukaan toimiminen on vaikeaa. Päiväkodissa konfliktiherkkyys ja sääntöjen kyseenalaistaminen ja rikkominen ovat uhmakkaan käytöksen ilmenemismuotoja. Lapsiryhmän yleinen ilmapiiri ja turvallisuuden tunne heikentyvät uhmakkaan käyttäytymisen takia. Uhmakas käyttäytyminen saattaa myös johtaa

aggressiiviseen käyttäytymiseen ja nämä käyttäytymisen muodot voivat esiintyä yhtä aikaa lapsen käyttäytymisessä. Uhmakkaasti käyttäytyvä lapsi tarvitsee erityisesti ennakkointia ja perustelua. (Ahonen 2017b, 37–38.)

Levoton käyttäytyminen voi olla erittäin vilkasta käyttäytymistä, johon liittyy yleensä tarkkaavaisuuden suuntaamisen ja ylläpitämisen vaikeuksia, impulsiivista toimintaa, motorista levottomuutta, kovaa ääntä sekä vaikeus odottaa omaa vuoroaan. Sosioemotionaalisen tuen tarpeen ilmenemismuodoista, levoton käyttäytyminen on tyypillisin. Lapsia, jotka käyttäytyvät levottomasti on lapsiryhmissä yleensä useita. Lapsen impulsiivisuus, voimakas vilkkaus ja tarkkaavaisuuden pulmat ovat tahdosta riippumatonta toimintaa. Syitä levottoman käyttäytymisen taustalla saattaa olla lapsen aivojen kypsyttömyys, temperamentti- tai henkinen paha olo. Levottomasti käyttäytyvä lapsi hyötyy ensisijaisesti toiminnanohjauksesta. (Ahonen 2017b, 43.)

Haluttomuutta tai vaikeutta osallistua sosiaaliseen toimintaan, kuten ohjattuihin toimintahetkiin ja leikkeihin, kutsutaan vetäytyväksi käyttäytymiseksi. Voimakasta ujoutta pidetään vetäytyvän käyttäytymisen syynä. Tutkimuksissa ujoutta on luonnehdittu päiväkodissa vetäytymiseksi sosiaalisista tilanteista ja lapsen sopeutumattomuudeksi lapsiryhmään. Vetäytyvästi käyttäytyvä lapsi tarvitsee etenkin aikaa ja kannustusta. (Ahonen 2017b, 48.)

3.2 Lasten sosioemotionaalisen kehityksen vaarantavat ja suojaavat tekijät

Lasten sosioemotionaalisen kehityksen vaarantavat tekijät liittyvät lapseen, hänen perheeseen ja lähiverkostoon. Lapsen sosioemotionaalisten taitojen oppimisen kannalta olennaista ovat läheisten sosiaaliset taidot ja mallit. Perheen riittämätön sosiaalinen tukiverkosto nähdään usein merkittävänä vaarantavana tekijänä. Huoltajien omat ongelmat ovat myös riskitekijöitä, joiden takia lapsi voi jäädä vähemmälle huomiolle. Näitä voivat olla muun muassa huoltajien kiireet, uupumus, päihde- ja mielenterveysongelmat. Epäjohdonmukaiset kasvatuskäytännöt voidaan lisäksi nähdä riskitekijöinä. (Nurmi ym. 2014, 62–63.)

Lasten kehitystä suojaavat tekijät liittyvät lapseen, tämän perheeseen, sosiaaliseen kontekstiin ja tapahtumiin. Lapsilla, joilla ei ole ollut pulmia sosioemotionaalissa kehityksessä, on ollut tiettyjä piirteitä ympäristössään. Suojaavia tekijöitä voivat olla muun muassa lapsen ja huoltajan myönteinen suhde, lapseen kohdistunut runsas huomio, vanhempien hyvä parisuhde, perheen laaja, läheinen tukiverkosto ja äidin lisäksi lapsella on ollut muitakin hoitajia. (Pihlaja 2004, 214.)

Itse lapsessa voi olla monia kehitystä suojaavia tekijöitä. Näitä voivat olla muun muassa ystävällisyys, itsenäisyys, empaattisuus, lahjakkuus kielellisissä ja motorisissa taidoissa sekä positiivinen minäkuva. (Pihlaja 2014, 215.) Lapsen myönteistä minäkuvaa ja hyvää itsetuntoa pidetään merkittävänä yhteytenä sosioemotionaalisten taitojen kehitykseen. Huonon itsetunnon omaavalla lapsella on usein sosioemotionaalisia hankaluuksia. Lapsi ei osaa solmia ja ylläpitää kaverisuhteita, eikä toimia ryhmätilanteissa. Tällainen lapsi, joka tarvitsee tukea sosioemotionaalisiin taitoihin, eroaa vertaisistaan ja aiheuttaa oudoksuntaa. (Aho & Heino 2000, 3,12.)

Päiväkodissa kehitykselle altistavia tekijöitä voivat olla ylisuuret ryhmät, epäpätevät ja vaihtuvat työntekijät, lapsen nuori ikä, liian pitkät hoitopäivät sekä välillä pitämättömät ja julmat kasvatuskäytännöt (Kanninen & Sigfrids 2012, 55). Laadukas varhaiskasvatus on puolestaan lapsen sosioemotionaalisen kehityksen suojaava tekijänä (Ahonen 2017b, 30). Varhaiskasvatuksen laatuun kuuluu olennaisesti kasvatustilanteisiin sisältyvät tekijät, kuten vuorovaikutus kasvattajan ja lapsen välillä sekä lasten keskinäinen kanssakäynti. Kasvattajan sensitiivisyys ja kohtaava vuorovaikutus voi olla erityisen merkittävä suojaava tekijä lapselle. (Kanninen & Singfrids 2012, 47.) Sensitiivinen kasvattaja osoittaa lapselle lämpimiä eleitä ja katsekontaktia sekä arvostusta ja kunnioitusta. Kasvattajan sensitiivisyys on kuuntelua ja vastaamista, lapsen tarpeisiin eläytymistä ja ymmärrystä sekä lapsen suoritusten kehumista. (Pascal & Bertram 2003, 82.) Lisäksi varhaiskasvatuksen laatuun vaikuttavat välilliset tekijät, joihin kuuluu työntekijöiden hyvinvointi ja koulutus sekä huoltajien ja työntekijöiden välillä tapahtuva yhteistyö (Kanninen & Singfrids 2012, 54).

4 Kuraattorityö Kouvolan varhaiskasvatuksessa

Kouvolassa ensimmäinen varhaiskasvatuksen kuraattori on aloittanut työnsä helmikuun alussa 2015, edelläkävijänä Suomessa. Olemme tutustuneet työhön haastattelemalla Kouvolan kahta varhaiskasvatuksen kuraattoria (2016), sekä lastentarhanopettajaa (2016), joka on tehnyt tiivistä yhteistyötä toisen kuraattorin kanssa. Lisäksi olemme viettäneet päivän Kouvolassa, seuraten kuraattorityötä. Tämän osion, *Kuraattorityö Kouvolan varhaiskasvatuksessa*, alaluvuissa kerromme kahden varhaiskasvatuksen kuraattorin omalla persoonallaan tekemästä työstä, nostamalla esiin oleellisia asioita haastatteluiden pohjalta.

Kouvolan kaupungilla on 36 päiväkotia, joissa on yhteensä 62 toimipistettä. Toisen kuraattorin toimialueeseen kuuluu 35 päiväkotia, joissa on 61 toimipistettä. Lisäksi hänelle kuuluu 8 yksityisen tuottajan 12 päiväkotia sekä Kouvolan perhepäivähoitajien lapset. Toiselle kuraattorille puolestaan kuuluu yksi päiväkotia, jossa on yksi toimipiste. Tämä siksi, että kuraattori toimii pääasiassa perusopetuksessa, jonka takia hänelle ei kuulu enempää päiväkoteja. Kaiken kaikkiaan Kouvolan päiväkodeissa ja ostopalvelupäiväkodeissa on 2760 lasta ja perhepäivähoidossa 190 lasta. Näistä päiväkotien esiopetukseen osallistuu 775 lasta. (Kuusisto 2016.)

Päiväkotien kaikki lapset kuuluvat kuraattorin palveluiden piiriin. Ensisijaisina pidetään kuitenkin esikoululaisia. (Ollikainen & Salminen 2016.) Esikoululainen on pääasiassa 6 – vuotias lapsi, jonka tulee suorittaa perusopetuslain (1040/2014 § 26) mukaan vuoden kestävä esiopetus ennen oppivelvollisuuden alkua. Kouvolan varhaiskasvatuksen kuraattori työskentelee noin puolet ajastaan esikoululaisien kanssa ja puolet 3-5 - vuotiaiden kanssa, sekä hyvin vähän alle 3 – vuotiaiden parissa. Toinen kuraattori, jolla on yksi päiväkotia, puolestaan työskentelee pääasiassa vain esikoululaisten kanssa. (Ollikainen & Salminen 2016.)

4.1 Tavoitteellista työtä lapsilähtöisesti

Varhaiskasvatuksen kuraattorin työllä tuetaan lasten hyvinvointia ja myönteistä kehitystä ennaltaehkäisevällä sekä yhteisöllisyyttä tukevalla työotteella. Varhaiskasvatuksen kuraattorin työn tarkoituksena on sosioemotionaalisen huolen ilme-

tessä etsiä lapsille sopivat tukimuodot. Yhteistyötahojen kanssa tehtävän työskentelyn tavoitteena on lisätä voimavaroja sekä löytää myönteisiä ratkaisuja lapsille, perheille ja työntekijöille. (Kouvola 2016a; Ollikainen & Salminen 2016.)

Varhaiskasvatuksen yksikössä kuraattorin tehtävänä on vaikuttaa paikan toimintakulttuuriin tukien lasten hyvinvointia, osallisuutta, oppimista, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta ja vuorovaikutusta (Kouvola 2016b). Varhaiskasvatuksen kuraattorin työ on pääasiassa yhteisöllistä ja tarvittaessa yksilöllistä. Monesti työskennellään lapsiryhmissä, mutta myös joskus yksittäisen lapsen kanssa. Yleensä lapsi, jota kuraattori tapaa kahdestaan on esikouluikäinen ja kyseessä voi olla yksilöllisen monialaisen asiantuntijaryhmän myötä toteutettava tapaaminen. (Ollikainen & Salminen 2016.) Yksilöllinen monialainen asiantuntijaryhmä muodostuu oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013 § 5, 14) mukaan silloin, kun lapsen asioista vastaavat kuraattori, psykologi ja / tai terveydenhoitaja yhdessä tai työpareina. Joskus voidaan myös päätyä hyvin haastavasti käyttäytyvän lapsen kanssa työskentelemään kahden kesken (Ollikainen & Salminen 2016).

Kuraattoreihin yhteyttä ottavat usein lastentarhanopettajat ja joskus varhaiskasvatuksen erityisopettajat, päiväkotien johtajat, huoltajat sekä perheneuvolan työntekijä (Ollikainen & Salminen 2016). Kun lapsen kehityksestä herää huoli, siitä kerrotaan huoltajille ja keskustellaan henkilöstön kesken. Huoltajien luvalla voidaan tarvittaessa pyytää ulkopuolista ammattilaista, kuten kuraattoria havainnoimaan sekä konsultoimaan henkilöstöä. Huoltajien tietämys, kasvattajien laaja-alainen tuntemus ja kuraattorin erityisosaaminen täydentävät toisiaan. (Koivunen & Lehtinen 2016, 12.)

Varhaiskasvatuksen kuraattorin työskennellessä, yhteistyötä huoltajien kanssa on alusta asti ja huoltajiin ollaan yhteydessä kaikissa asioissa. Ensisijaisesti päiväkodin henkilöstö on yhteistyössä huoltajien kanssa ja tarvittaessa kuraattori tulee mukaan. Mikäli kuraattori tapaa lasta kahden kesken, on ennen sitä oltava huoltajilta lupa. Kun puolestaan lapsi osallistuu ryhmätoimintaan, on myös hyvän tavan ja yhteistyön kannalta oleellista pyytää huoltajilta suostumus. (Ollikainen & Salminen 2016; Voutilainen 2016.)

Varhaiskasvatuksen kuraattori ei tule ryhmään kertomaan henkilöstölle, kuinka toimitaan, vaan hän tulee kulkemaan rinnalla ja miettimään yhdessä kasvattajien kanssa, millaisista tukitoimista lapsi tai ryhmä voisi hyötyä. Monesti hän muistuttaa positiivisesti kannustaen, kuinka hienoa työtä kasvattajat tekevät. Tiiviin yhteistyön lopussa kuraattori toteaa, ettei häntä enää tarvita ja jatkossa voidaan arvioida työn tuloksia kysymällä konkreettisesti, kuinka lapsella tai ryhmällä menee. Tavoite on, että hyvät käytänteet jäävät elämään ryhmän arkeen ja mikäli kokeilu ei tuota tulosta, mietitään toimintatapoja yhdessä uudestaan. On muistettava, että varhaiskasvatuksen henkilöstö tekee prosessissa hyvin merkittävän osan, sillä ryhmän kasvattajat pystyvät tukemaan lasta jokaisena hoitopäivänä, kun taas kuraattori voi tulla käymään enintään kerran viikossa. (Ollikainen & Salminen 2016; Voutilainen 2016.)

4.2 Moniammatillinen yhteistyö

Moniammatillisella yhteistyöllä tarkoitetaan eri koulutuksen saaneiden ja eri ammattitehtävissä työskentelevien ammattilaisten yhteistyötä (Karila & Nummenmaa 2003, 134). Varhaiskasvatuksen kuraattori työskentelee tiiviisti yhteistyössä varhaiskasvatuksen henkilöstön ja lasten huoltajien kanssa (Kouvola 2016b). Varhaiskasvatuksen henkilöstöön kuuluu lasten päiväkotiryhmien työntekijät, lastentarhanopettajat, eli kasvattajat ja lähihoitaja koulutuksen saaneet lastenhoitajat sekä päiväkodeissa kiertävät erityislastentarhanopettajat ja päiväkodinjohdajat (Varhaiskasvatuksen neuvottelukunta 2007, 19). Muita yleisiä yhteistyötahtoja ovat lastenneuvola, perheneuvola, Hattuneuvola, perusasteen kuraattorit ja perusopetuksen laaja-alaiset erityisopettajat. Perusasteen kuraattoreiden ja laaja-alaisen erityisopettajien kanssa työskennellään tarvittaessa nivelvaiheessa, jossa lapsi on siirtymässä esiopetuksesta koulun perusopetukseen. (Ollikainen & Salminen 2016.)

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja työskentelee yhteistyössä varhaiskasvatuksen henkilöstön sekä muiden lasten ja perheiden parissa työskentelevien ammattilaisten kanssa. Erityisvarhaiskasvatuksen asiantuntijana varhaiskasvatuksen erityisopettaja tukee lapsia, joiden kehityksestä ovat huolissaan varhaiskasvatuksen henkilöstö, lasten huoltajat tai muut asiantuntijat. Erityisvarhaiskasvatuksen

tarkoituksena on turvata laadukas kuntouttava varhaiskasvatus, lapsen myönteisen kehityksen tukeminen sekä yksilöllisten tarpeiden huomioiminen. (Kouvola 2017a.)

Kuraattorin työtä voi olla joskus vaikea erottaa varhaiskasvatuksen erityisopettajan työstä. Monesti niitä ei voidakaan täysin erottaa, sillä monet pulmat limittyvät toisiinsa. Tämän takia yhteistyö varhaiskasvatuksen kuraattorin ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan välillä on erityisen tärkeää. Mikäli lapsella on esimerkiksi ainoastaan puhdas oppimisvaikeus, ilman huolta käyttäytymisestä, kaverisuhteista tai kotioloista, kuuluu asia silloin erityisopettajalle. (Ollikainen & Salminen 2016.)

Lastenneuvolan ensisijaisena tavoitteena on lapsen kehityksen, hyvinvoinnin ja terveyden turvaaminen. Lastenneuvolassa seurataan ja tuetaan lapsen fyysistä, sosiaalista, psyykkistä sekä tunne-elämän kehitystä. Neuvola toiminnan keskiössä on asiakaslähtöisyys, yksilöllisyys ja perhekeskeisyys. (Kouvola 2017b.)

Kun perhe-elämässä tai lasten kasvatuksessa ilmenee kysymyksiä tai ongelmia, perheneuvola antaa tukea ja ohjausta sekä tarjoaa tutkimuksia ja hoitoa. Perheneuvolaan voi olla yhteydessä muun muassa oppimiseen, puheen kehitykseen, vanhemmuuteen, parisuhteeseen tai elämän muutoksiin liittyvissä huolissa ja pulmissa. Perheneuvolan työmuotoja ovat ohjaus ja neuvonta, tutkimukset, puheterapia, perheasioiden sovittelu, työnohjaus, sijaisperheiden valmennus sekä yksilö-, pari-, perhe- ja ryhmäterapia. Perheneuvolan moniammatilliseen työryhmään kuuluu erikoissosiaalityöntekijät, psykologit, perhe- ja puheterapeutit, työnohjaajat ja perheneuvojat. Käytävissä ovat myös lastenpsykiatrian palvelut. (Kouvola 2017c.)

Kun lapsen kehityksessä on tavallista enemmän haastetta, Kehitysneuvola Hattu tarjoaa tukea alle kouluikäisille lapsille ja heidän huoltajilleen. Haasteita voivat olla muun muassa käyttäytymisen ongelmat, levottomuus, lapsen kielellinen tai motorinen kehitys. Asiakkuus Kehitysneuvola Hattuun alkaa kirjallisella lähetteellä esimerkiksi päivähoidon tai lastenneuvolan kautta. Kehitysneuvola Hattu moniammatillinen työryhmä koostuu terveystieteiden, päivähoito- ja perheneuvolan työntekijöistä. (Kouvola 2017d.)

4.3 Varhaiskasvatuksen kuraattorin tehtävät ja menetelmät

Kuten Pirkko Sipilä-Lähdekorven (2004) väitöskirjan *nimikin Hirveesti tekijänsä näköinen* jo kertoo, kuraattori tekee työtänsä hyvin pitkälti omalla persoonallaan. Kuraattorien käyttämät menetelmät vaihtelevat tekijän persoonan, mahdollisen erikoisosaamisen sekä tietysti asiakastilanteen mukaan (Terrihauta 2010, 34). Varhaiskasvatuksen kuraattoreiden antamassa haastattelussa painotettiin kahden kuraattorin työn poikkeavuutta toisistaan. Tähän tietysti vaikuttaa paljon toisen kuraattorin kaksoisrooli varhaiskasvatuksen ja koulun kuraattorina, mutta eroavaisuuksia on myös varhaiskasvatuksen puolella tehtävässä työssä. Kuraattoreiden työltä toivotut yksikkökohtaiset tarpeet ja tavoitteet määrittävät myös pitkälti työtä. (Ollikainen & Salminen 2016.)

Lapsia ja ryhmää tuetaan pitkälti käymällä kattavia perustavanlaatuisia keskusteluita lapsiryhmän henkilöstön kanssa. Monesti yhdessä pohditaan toimintatapoihin ja toimintaympäristöön liittyviä asioita. Kuraattorille kuuntelu on isossa roolissa. Henkilöstö monesti hyötyy siitä, että ulkopuolinen henkilö nostelee heidän kertomastaan oleellisia asioita. Kuraattori voi huomata asioita, jotka toimivat todella hyvin, joita voisi lisätä ja siirtää toiseen kontekstiin. Ollikaisen (2016) sanoin, *kuraattoria saa myös käyttää kanavana, jonne huolia, murheita ja kiukkuakin voi laittaa*. Kuuntelun, keskustelun ja havainnoinnin myötä varhaiskasvatuksen kuraattori voi tarvittaessa alkaa konsultoimaan varhaiskasvatuksen henkilöstöä. (Ollikainen & Salminen 2016; Voutilainen 2016.)

Päiväkodissa havainnoidaan lasta ja lapsiryhmää. Havainnointi auttaa saamaan tietoa lapsen vahvuuksista ja tuen tarpeista. Havainnoinnin jälkeen asioita käsitellään moneen kertaan ja pohditaan yhdessä henkilöstön kanssa, kuinka yksittäistä lasta tai lapsiryhmää tuetaan. Näiden tietojen avulla voidaan suunnitella toiminta, joka on lapselle tai ryhmälle sopivaa ja tarpeellista. (Koivunen & Lehtinen 2016, 12.)

Havainnointi voi johtaa pienryhmämuotoiseen toimintaan. Pienryhmässä toiminta on erityistä ja suunnitelmallista toimintaa, joka nähdään lapselle erityisenä etuna (Karila & Lipponen 2013, 74 - 89). Kanninen ja Sigfrids (2012) ovat kuvanneet kirjassaan *Tunne minut! Turva ja tunteet lapsen silmin*, toimivaa ryhmää neljällä

elementillä. 40 % tulee olla myönteistä lapsi-kasvattaja suhdetta, 25 % asettaa selkeät säännöt käyttäytymiselle, 25 % on ennaltaehkäisyä ja 10 % seuraamuksia. (Boynton & Boynton 2005.) Varhaiskasvatuksen kuraattorin toteuttamassa ryhmätoiminnassa puolestaan korostetaan vielä enemmän myönteisyyttä ja seuraamuksiin johtava käytös pyritään välttämään kokonaan (Ollikainen & Salminen 2016).

Kuraattorin toiminta lähtee aina lapsen tai ryhmän tarpeista (Terrihauta 2010, 34). Päiväkoteihin on tehty erilaisia sosiaalisten ja tunnetaitojen ohjelmia valmiiksi (Kanninen & Singfrids 2012, 180). Menetelmä valitaan yksilöllisesti jokaiseen tilanteeseen ja se voi koostua monen eri menetelmän yhdistelmästä. Ryhmätoiminnan toteutus vaatii usein kaksi työntekijää, eli kuraattorin ja yleensä lasten ryhmän lastentarhanopettajan. Varhaiskasvatuksen kuraattoreiden käyttämiä menetelmiä ovat muun muassa Askeleittain-opetusohjelma, Theraplay hoitomuoto, Kimochis tunne- ja vuorovaikutusmateriaali, Tunne etsivät – pelillinen oppimateriaali, Satuhieronta ja Tunne kortit. Kuraattorin ryhmässä kaikilla lapsilla voi olla tuen tarpeita tai ryhmän tarkoitus voi olla auttaa akuutisti vain yhtä tai muutamaa lasta. Kun ryhmä on koottu yhden tai kahden lapsen vuoksi, otetaan ryhmään myös lapsia, joilla ei ole tuen tarvetta. (Ollikainen & Salminen 2016; Voutilainen 2016.) Lapsia, jotka ovat sosiaalisesti lahjakkaita, tarvitaan ryhmässä käyttäytymisen mallintamiseen. Vaikka ryhmässä on jo valmiiksi sosioemotionaalisesti lahjakkaita lapsia, jokaista jäsentä hyödyttää tunteiden säätelyn, empatian sekä ongelmanratkaisun harjoittelu systemaattisesti. (Kanninen & Singfrids 2012, 180.)

Varhaiskasvatuksen kuraattori voi toteuttaa kutsukerhotoimintaa (Ollikainen & Salminen 2016). Salminen (2013) on avannut ylemmän ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelman opinnäytetyössä *Koulukuraattorin sosiaalipedagoginen ryhmätoiminta*, kutsukerhotoiminnan käsitteen. Kutsukerhotoiminnassa oppilashuoltoryhmän kautta valitaan osallistujat, jotka nähdään olevan syrjäytymisvaarassa. Kerhotoiminnassa tavoitellaan hyvää yhteistyötä kerholaisen, perheen ja oppilashuollon välille. (Rajala 2011, 79.)

Palautetta varhaiskasvatuksen kuraattorit saavat työstään enimmäkseen lapsiryhmän henkilöstöltä ja huoltajilta. Arviointia tehdään palautteen perusteella. Silloin mietitään onko työstä ollut hyötyä vai tuleeko toimintatapoja pohtia uudelleen. Arviointi on erityisen tärkeää toteuttaa jokaisen ryhmähetken jälkeen yhdessä ryhmän henkilöstön kanssa. Tällöin mietitään, oliko toiminta lasten tavoitteisiin nähden sopivaa, oliko hetki onnistunut ja pitääkö seuraavalla kerralla tehdä jotakin toisin. (Ollikainen & Salminen 2016; Voutilainen 2016.)

Lastentarhanopettaja Vuotilainen kertoi haastattelussa (2016) varhaiskasvatuksen kuraattorin työn tavoitteiden toteutumisesta ja positiivisista vaikutuksista, omien havaintojensa pohjalta. Kuraattorin pienryhmätyöskentely on näkynyt lapsissa tunnetaitojen kehittymisenä, rauhoittumisena, keskittymisen ja tarkkaavaisuuden parantumisena, toisten huomioimisena sekä ryhmässä toimimisen taitoina, kykyinä kuunnella ja ottaa ohjeita vastaan. Lopuksi hän totesi näiden asioiden olleen ryhmätyöskentelyn tavoitteenakin, eli kuraattorin työn tavoitteet ovat heidän ryhmän tapauksissaan täyttyneet. (Voutilainen 2016.) Varhaiskasvatuksen kuraattorit puolestaan ajattelevat työn vaikutuksen näkyvän vasta pitemmällä aikavälillä, joten he eivät muutaman vuoden työskentelyn perusteella vielä arvioi suuremmin oman työnsä vaikutuksia (Ollikainen & Salmien 2016).

Päiväkotien ulkopuolella varhaiskasvatuksen kuraattorilla aikaa kuluu työn lakisääteiseen dokumentointiin. Yhtä välttämätöntä on ryhmätyöskentelyn arviointi ja tulevan toiminnan tavoitteellinen suunnittelu. Lisäksi kuraattori osallistuu useisiin palavereihin ja pitää yhteyttä varhaiskasvatuksen henkilöstöön sekä muihin yhteistyötahoihin. Kuraattori on myös itse vastuussa kuraattorityöhön liittyvästä informaatiosta. Käytännössä hän on kiertänyt oman toimialueensa päiväkoteja esittäytyäkseen ja kertoakseen työstään varhaiskasvatuksen henkilöstölle. (Ollikainen & Salminen 2016.)

4.4 Oikea aika ottaa yhteys varhaiskasvatuksen kuraattoriin

Varhaiskasvatuksen henkilöstön tulisi olla yhteydessä varhaiskasvatuksen kuraattoriin mahdollisimman nopeasti huolen herättyä ja viimeistään silloin kun, henkilöstön omat keinot eivät enää riitä ratkaisemaan vaikeaa tilannetta. Yhteyden kuraattoriin voi ottaa, kun tarvitaan uusia näkökulmia tai toimintatapoja, kun

halutaan tukea omille mietteille tai kun ei olla varmoja tai ei tiedetä kuinka jatkaa eteenpäin. Silloin kun ollaan ottamassa yhteyttä varhaiskasvatuksen kuraattoriin, ongelman on hyvä olla paikannettu, jotta tiedetään mihin tukea tarvitaan. Tukitoimia päästään suunnittelemaan ja toteuttamaan aina nopeammin, mikäli varhaiskasvatuksen henkilöstö on tehnyt havaintoja ongelman taustalla olevista syistä. (Ollikainen & Salminen.)

Varhaiskasvatuksen kuraattoriin on toivottavaa olla yhteydessä aina enemmän varhaisessa vaiheessa, kuin kärjistyneessä tilanteessa. (Ollikainen & Salminen 2016.) Huolen portaat (taulukko 1) kuvaa toivotun vaiheen varhaiskasvatuksen kuraattorin yhteyden ottoon. Kun yhteyttä otetaan toisella, pienen huolen portaalla, jo keskustelu ja konsultointi voivat riittää tueksi, eikä tilanne pääse kärjistymään. Mikäli yhteys kuraattoriin otetaan vasta kolmannella, tuntuvan huolen portaalla tai neljännellä, suuren huolen portaalla, tarvitaan jo enemmän tukitoimia. (Ollikainen & Salminen 2016.)

1	2	3	4
Ei Huolta	Pieni Huoli	Tuntuva Huoli	Suuri huoli
Kaikki toimii toivotulla tavalla	Ihmettely ja huoli käyvät mielessä Omiin kykyihin vielä luotetaan Lisävoimavarojen tarvetta ajatellaan	Omat voimavarat koetuksella Tilanne vaatii lisävoimavaroja	Omat voimavarat loppu Tilanne vaatii heti muutosta

Taulukko 1. Huolen portaat (Arnkil & Eriksson 2012, 25)

Myös huolen portaaksi kutsuttua huolen vyöhykkeistöä käytetään työntekijöiden työvälineenä tilanteen jäsentämiseen ja avoimen yhteistyön kehittämiseen. Huolenportaiden avulla voidaan tutkia lapsen tilanteesta noussutta huolta sekä työn-

tekijän omia auttamismahdollisuuksia ja lisävoimavarojen, kuten varhaiskasvatuksen kuraattorin tarvetta. Huolen portaita on neljä ja ne nähdään jatkumona, jossa on kaksi ääripäätä. Toisessa ääripäässä ei ole huolta laisinkaan ja toisessa ääripäässä on suuri huoli. Huolen portaiden käytössä on muistettava, ettei lapsia voi koskaan luokitella taulukon perusteella. Huolen portaiden rajat ovat häilyviä, eivätkä ne tarkasti sijoitu mihinkään vyöhykkeisiin. (Arnkil & Eriksson 2012, 25–26.) Huolen tunnistamisen jälkeen henkilöstön tehtävä on ottaa huoli puheeksi huoltajien kanssa kunnioittavasti ja dialogisesti, jonka jälkeen voidaan ottaa yhteys tarvittaessa kuraattoriin, huoltajien luvalla (Arnkil & Eriksson 2012, 25; Ollikainen & Salminen 2016).

Kaikissa tilanteissa kuraattori ei ole kuitenkaan se ammattilainen johon otetaan yhteyttä. Varhaiskasvatuksen kuraattorin työn ulkopuolelle rajautuvat intensiiviset terapiatyöskentelyt ja tutkimusten toteutukset. Puolestaan kuraattorin on tunnistettava näiden asioiden tarve ja saatettava asiakas tarvittavien palveluiden piiriin. Varhaiskasvatuksen kuraattorin työ on tunnistettuun tarpeeseen vastaavaa, tavoitteellista työtä, joten kuraattorin työnkuvaan ei kuulu resurssipulan paikkaus tai tavallinen kerhotoiminta. (Ollikainen & Salminen 2016.)

4.5 Varhaiskasvatuksen kuraattorin työtä ohjaavat lait

Varhaiskasvatuksen kuraattorin työ ei ole lakisääteistä toimintaa alle esiopetusikäisille lapsille, joten työtä ei kokonaisuudessaan määritellä lailla. Monet lait asettavat kuitenkin tietyt raamit varhaiskasvatuksen kuraattorin työlle. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013 § 7) mukaan kuraattorin laillinen pätevyysvaatimus on vähintään lain sosiaalihuollon ammattihenkilöstön (817/2015 § 8) mukainen laillistettu sosionomin ammatti tai muu soveltuva korkeakoulututkinto, kun sosiaalialan aineopinnot on suoritettu tai työkokemusta on vähintään kaksi vuotta.

Perusopetuslaki (1040/2014) asettaa oppivelvollisuuden alkavan ennen peruskoulua vuoden kestäväällä esiopetuksella ja täten velvoittaa oppilashuollon järjestettäväksi esiopetusikäisille lapsille. Varhaiskasvatuslaki (36/1973) puolestaan määrittää varhaiskasvatuksen sisällä tehtävää työtä. Näin ollen varhaiskasvatuksen kuraattori työskentelee näiden kahden lain asettamien raamien sisäpuolella.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013 § 7, 9) määrittää kuraattorityötä ja määrää oppilashuollon järjestettäväksi esiopetuksesta lähtien. Laki (1287/2013 § 20) velvoittaa dokumentoimaan oppilashuoltotyötä ja asettaa dokumentoinnille reunaehdot. Lain (1287/2013 § 2) tarkoitus on taata muun muassa lasten hyvinvointia ja varhaista tukea.

Laki sosiaalihuollon asiakkaan oikeuksista ja asemasta (812/2000) säätää sosiaalihuollon palveluiden asiakastyötä. Laissa (812/2000 § 1) asiakaslähtöisyys ja asiakassuhteen luottamuksellisuus ovat keskeisiä asioita. Laissa (812/2000 § 15) luottamuksellisuus tarkoittaa vaitiolovelvollisuutta ja hyväksikäyttökieltoa.

Lastensuojelulain ilmoitusvelvollisuus (417/2017 § 25) velvoittaa sosiaalihuollossa työskentelevän ilmoittamaan salassapitosäännöksistä huolimatta lastensuojelutarpeesta. Lastensuojelulain (417/2017 § 1) tavoitteena on taata lapsen tasapainoinen kehitys ja turvallinen kasvuympäristö. Lain mukaan (417/2017 § 2) tämä vastuu on ensisijaisesti lapsen vanhemmilla.

Sosiaalihuoltolakia (1301/2014) sovelletaan kunnalliseen sosiaalihuoltoon, joten se ohjaa myös varhaiskasvatuksen kuraattorin työtä. Laissa (1301/2014 § 4, 30) määritellään muun muassa asiakkaiden etua, sosiaalihuollon toteutumista ja palvelun laadun varmistamista. Erityisesti laki (1301/2014 § 5) korostaa sosiaalihuollon toimessa lasten kanssa työskentelevää ammattihenkilöä asettamaan lapsen edun ensisijaiseksi.

5 Opinnäytetyön tarkoitus ja kehittämistehtävä

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli tuoda näkyväksi ja selventää varhaiskasvatuksessa toimivien kuraattoreiden tekemää työtä Kouvolan varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Kuraattorin työnkuva ja tehtävät eivät ole vielä täysin selkiytyneet kaikille varhaiskasvatuksen työntekijöille. Tästä syystä kaikki varhaiskasvatuksen henkilöstöstä eivät osaa hyödyntää kuraattorin tarjoamaa palvelua, joten tuki ei välttämättä tavoita kaikkia varhaiskasvatuksen piiriin kuuluvia lapsia.

Varhaiskasvatuksen kuraattoreiden mukaan on usein päiväkotikielisiä, kuinka hyvin kuraattorin palvelut tunnetaan. Joskus kuraattoreilta saatetaan pyytää palveluita, jotka eivät kuulu heidän toimenkuvaansa. Päiväkodeissa, joissa puolestaan on tunnettu kuraattorin työnkuva ja tehtävät sekä sen pohjalta hyödynnetty kuraattoria, on saatu tarvittavaa tukea haasteisiin palautteen perusteella. (Ollikainen & Salminen 2016.)

Opinnäytetyömme sai alkunsa mielenkiintomme herättyä varhaiskasvatuksen kuraattorin työstä. Olimme yhteydessä Kouvolan varhaiskasvatuksen kuraattoriin, jonka kautta saimme työelämälähtöisen opinnäytetyöaiheen. Meiltä toivottiin varhaiskasvatuksen kuraattorin työstä kertovaa esitettä, jonka avulla työn tunnettavuutta voidaan lisätä varhaiskasvatuksen kontekstissa. Kuraattorit ovat itse vastanneet työhönsä liittyvästä informoinnista, joten esitteen on tarkoitus toimia tässä apuvälineenä. Kuraattori voi pitää esitteitä mukanaan ja jakaa niitä tarvittaessa. Lisäksi esite jaetaan kaikkiin varhaiskasvatuksen yksiköihin, jotka kuuluvat kuraattorin toimialueeseen. Näin tieto kuraattorin työstä leviää esitteen avulla varhaiskasvatuksen nykyiselle kuin tulevallekin henkilöstölle.

Kehittämistehtävämme ovat:

1. Kerätä tietoa varhaiskasvatuksen kuraattorin työstä
2. Tuottaa esite Kouvolan varhaiskasvatuksen henkilöstölle varhaiskasvatuksen kuraattorin työstä
3. Selkeyttää varhaiskasvatuksen kuraattorin työnkuva Kouvolan varhaiskasvatuksen henkilöstölle

Opinnäytetyön toteutus

Toteutimme opinnäytetyömme yhteistyössä Kouvolan varhaiskasvatus- ja kuraattoripalveluissa työskentelevän henkilöstön kanssa. Yhteistyökumppaneitamme olivat kaksi Kouvolan varhaiskasvatuksessa työskentelevää kuraattoria, heidän esimiehensä varhaiskasvatuspäällikkö ja johtava koulukuraattori sekä yksi lastentarhanopettaja. Varhaiskasvatuksen kuraattoreiden haastattelu oli työmme merkittävin tiedon lähde. Saadaksemme kattavampaa tietoa kuraattorin

ja lastentarhanopettajan tekemästä yhteistyöstä haastattelimme myös lastentarhanopettajaa, jonka kanssa kuraattori on tehnyt tiivistä yhteistyötä. Lisäksi kävimme tutustumassa Kouvolassa kuraattorin työhön yhden päivän ajan. Olimme kuraattorin mukana päiväkodissa ja pääsimme seuraamaan pienryhmätoimintaa. Vierailun avulla saimme konkreettisemmän kuvan varhaiskasvatuksen kuraattorin työstä. Lisäksi tutustumispäivästä oli apua kuraattoreiden haastattelukysymysten suunnittelussa.

Kehittämistoiminta on tavoitteellista toimintaa, jolla pyritään saamaan aikaan konkreettista muutosta tai sillä tavoitellaan jotakin tehokkaampaa tai parempaa toimintatapaa tai rakenteita (Toikko & Rantanen 2009, 16). Kehittämistyössä korostuu ainutkertaisuus ja rajattu aihe sisältö sekä aika. Kehittämistyössä tavoitteen tulee olla määritelty ja prosessin suunniteltu. Kehittämisprosessin aikana kehitellään konkreettinen tuotos. (Salonen 2013, 13.) Opinnäytetyöprosessimme koostui näistä elementeistä. Esite, jonka tuotimme Kouvolan varhaiskasvatukselle, on ainutkertainen, sillä vastaavaa ei ole aikaisemmin tehty. Aihe sisältö oli rajattu käsittelemään vain varhaiskasvatuksen kuraattorin työtä Kouvolan varhaiskasvatuksessa. Suunnittelimme opinnäytetyöprosessin vaiheita yhdessä varhaiskasvatuksen kuraattoreiden ja heidän esimiestensä kanssa ja tavoitteemme oli määritelty alusta lähtien.

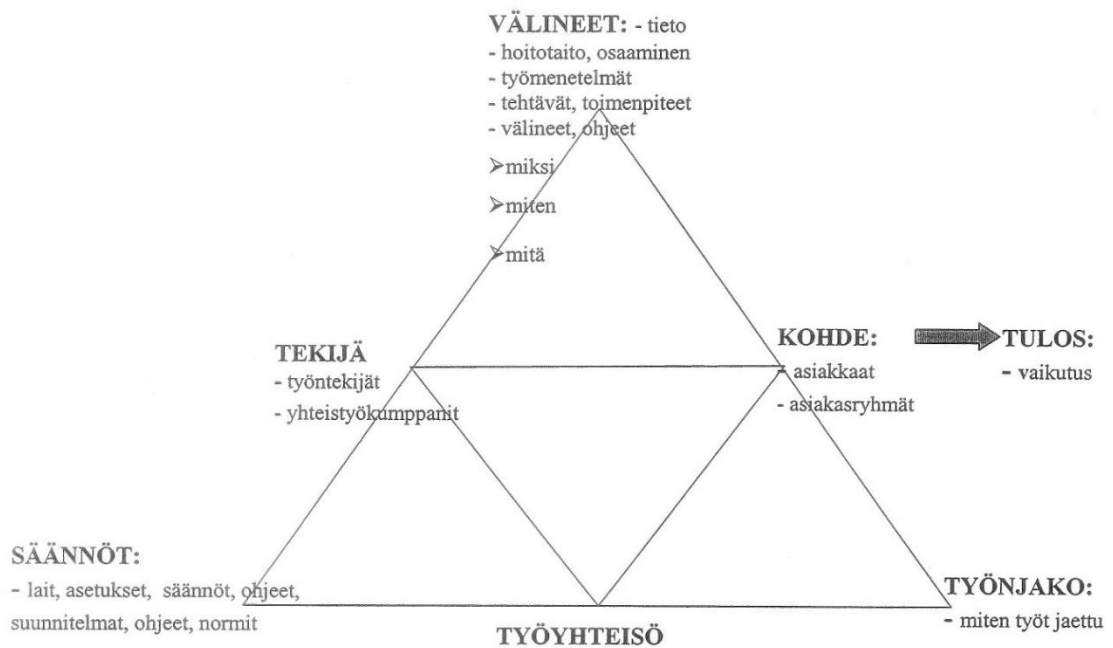
Tutkimuksellinen kehittämistoiminta yhdistää tutkimuksellisen lähestymistavan sekä konkreettisen kehittämistoiminnan. Tutkimuksellisessa kehittämistoiminnassa tiedontuotantoa ohjaavat käytännön ongelmat ja kysymykset. Tutkimustieto, joka tutkimuksellisessa kehittämistoiminnassa tuotetaan, saadaan aidoissa käytännön toimintaympäristöissä ja tiedon tuottamisen apuna käytetään tutkimuksellisia menetelmiä ja asetelmia. (Toikko & Rantanen 2009, 19, 22.) Opinnäytetyössämme pääpaino on kehittämistoiminnassa, tällöin tutkimusasetelmat eivät ole niin merkityksellisiä. Käytimme opinnäytetyömme tiedonhankinnassa laadullisia eli kvalitatiivisia menetelmiä. Haastattelu oli ainut tiedon hankinnan välineemme, jolla saimme rajattua luotettavaa tietoa, sillä kirjallista materiaaliakaan aiheesta ei juurikaan ole. Halusimme saada tietoa kuraattoreiden omasta näkökulmasta, miten he työtänsä tekevät ja kuinka he sen kokevat. Kvalitatiivisen eli

laadullisen tutkimuksen lähtökohta on todellisen elämän kuvaaminen. Kvalitatiivinen tutkimus kootaan luonnollisissa ja todellisissa tilanteissa ja se on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedonhankintaa, jossa ihmistä suositaan tiedonkeruun instrumenttina. Näin ollen tutkittavien ääni ja näkökulma pääsevät esille. (Hirsjärvi, Remes & Saravaara 2008, 157, 160.)

Opinnäytetyömme tiedonhankintamenetelmäksi valitsimme puolistrukturoidun teemahaastattelun. Puolistrukturoitu haastattelu on joustava vuorovaikutuksellinen tapa haastatella. Vastauksia ei ole sidottu vastausvaihtoehtoihin, vaan vastauksen antajat vastaavat samoihin kysymyksiin omin sanoin. Tarkoituksena oli tuoda kuuluviin haastateltavan oma määritelmä tutkittavasta aiheesta. Teemahaastattelulle ominaista on haastattelun kohdentaminen ennalta valmisteltuihin teemoihin, josta muodostuu haastattelurunko. Tämä tarkoittaa sitä, että haastattelijoina olemme etukäteen perehtyneet tutkittavaan aiheeseen. (Hirsjärvi ja Hurme 2000, 47–48.)

Varhaiskasvatuksen kuraattoreiden ja lastentarhanopettajan haastatteluita varten olimme miettineet etukäteen tutkimuskysymyksiimme peilaten tarkoituksen mukaiset kysymykset. Jokaiseen teemaan liittyen teimme tarkentavia kysymyksiä. Käytimme apuna haastattelukysymysten luomisessa Engeströmin kehittävän työntutkimuksen toimintajärjestelmäkolmiomallia (Kaavio 1), jonka avulla pystytään tutkimaan työtä ja sen osatekijöitä (Engeström 2004, 9).

Kaavio 1. Toimintajärjestelmäkolmiomalli (Engeström 1987, 78).

Toteutimme kuraattoreiden haastattelun parihaastatteluna, jossa kumpikin kuraattori sai vuorollaan antaa oman vastauksensa esittämäämme kysymykseen. Haastattelun tavoitteena oli selvittää mahdollisimman laajasti kuraattoreiden työtä ja ajatuksia työn oleellisimmista asioista, ja näin ollen antaa meille aineistoa ja suuntaa opinnäytetyötämme varten. Nauhoitimme haastattelut aineiston analysoinnin luotettavuuden vuoksi. Haastatteluiden jälkeen litteroimme, eli kirjoitimme nauhoitetut haastattelut puhtaaksi. Litteroinnin tarkoituksena oli saada aineisto helpommin käsiteltävään muotoon, jotta analysointi olisi mahdollista. (vrt. Metsämuuronen 2006, 122.)

Tekemämme esite – *Varhaiskasvatuksen kuraattori; Lapsen, perheen & kasvattajan rinnalla kulkijana* on A4 kokoiselle paperille kaksipuolisesti tulostettava lehti. Esitteen avulla varhaiskasvatuksen henkilöstö saa tiedon varhaiskasvatuksen kuraattorin työn tavoitteista ja työnkuvasta, kohderyhmästä, kuraattorin osaamisalueesta, milloin olla yhteydessä kuraattoriin, miten toimia ennen yhteydenottoa, mitä kuraattori tekee varhaiskasvatuksessa ja mitkä lait määrittelevät kuraattorin työtä. Lisäksi esitteessä on Kouvolan kahden varhaiskasvatuksessa toimivan kuraattorin yhteystiedot ja yhteydenotto ohjeet.

5.1 Aineiston analyysi

Opinnäytetyön sekä esitteen sisällöllisenä lähteenä käytimme haastatteluista saamaamme aineistoa. Perehdyimme keräämäämme haastatteluaineistoon kokonaisvaltaisesti, sillä halusimme saada selkeän kuvan varhaiskasvatuksen kuraattorin tekemän työn sisällöstä. Haastattelumateriaaliin perehdyimme aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin. Haastatteluista saatu tieto toimi suunnan näyttäjänä opinnäytetyöraporttiimme. Aineistot olivat tärkeimpiä opinnäytetyömme tiedonlähteitä.

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi voidaan karkeasti jakaa kolmeen vaiheeseen. Näitä ovat aineiston pelkistäminen eli redusointi, aineiston ryhmittely eli klusterointi ja teoreettisten käsitteiden luominen eli abstrahointi. Tutkimuskysymykset ohjaavat aineiston pelkistämistä, eli jäljelle jäävä aineisto vastaa asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Ja näin ollen aineistosta karsitaan tutkimukselle epäoleellinen informaatio pois. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 110–111.) Tutkimuksessamme pelkistäminen toteutettiin niin, että litteroidusta aineistosta koodasimme tutkimustehtävälle olennaiset ilmaukset. Alleviivasimme tutkimustehtävän kysymyksiä kuvaavia ilmaisuja erivärisillä kynillä. Kirjoitimme litteroidun aineiston sivun reunaan tutkimuskysymyksiimme olennaisesti vastaavat ilmaiset.

Aineiston ryhmittelyssä aineiston koodatut alkuperäisilmaukset käydään läpi huolellisesti ja etsitään eroavaisuuksia tai samankaltaisuuksia. Samaa asiaa tarkoittavat käsitteet ryhmitellään omaksi ryhmäkseen sekä nimetään ryhmän sisältöä kuvaavalla käsitteellä. Luokittelussa yksittäiset tekijät sisällytetään yleisempiin käsitteisiin, jolloin aineisto tiivistyy. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 112–113.) Tutkimuksessamme ryhmittelimme pelkistetyt ilmaukset niiden aihepiirien mukaan. Nimesimme ryhmät niitä kuvaavalla käsitteellä. Erotimme tutkimuksen kannalta olennaisen tiedon ja valikoidun tiedon perusteella muodostimme opinnäytetyömme pääteemat. Nämä pääteemat antoivat suuntaa opinnäytetyön osion *Kuraattorityö Kouvolan varhaiskasvatuksessa* alaotsikointiin ja tekstin sisältöön sekä esitteen hahmotteluun.

Lasten sosioemotionaalinen kehitys valikoitui teoreettiseksi viitekehikseksemme varhaiskasvatuksen lisäksi, varhaiskasvatuksen kuraattoreiden haastattelun

pohjalta. Varhaiskasvatuksen kuraattorit (2016) kertoivat tekevänsä enimmäkseen töitä lasten parissa, joilla on pulmia erilaisissa sosiaalisissa taidoissa, tunteidoissa, ryhmässä toimimisen taidoissa, vaikeissa perhetilanteissa ja muissa vuorovaikutukseen liittyvissä asioissa, kuten kiusaamistilanteissa. Kaikki nämä pulmat linkittyvät lapsen sosioemotionaaliseen kehitykseen. Tästä teimme johtopäätöksen, että varhaiskasvatuksen kuraattori tukee lapsia sosioemotionaalisten huolien ilmetessä, vaikka aikaisemmin on puhuttu psykososiaalisista huolista. Alle kouluikäisen lasten psykososiaalisista huolista puhuttaessa, kyseessä on kehityksellisiä häiriöitä, joissa tavallista on vuorovaikutuksen ja neurologisen kehityksen ongelmat (THL 2015). Ajattelemme varhaiskasvatuksen kuraattorin työskentelevän arkisempien pulmien kanssa, kuin kehityksellisten häiriöiden parissa.

5.2 Arviointi

Kehittämisen prosessi muodostuu tavoitteen määrittelystä, suunnittelusta, toteutuksesta, arvioinnista ja päättämisestä. Arvioinnin avulla voidaan suunnata kehittämistoiminnan prosessia oikeaan suuntaan. Lopullisessa arvioinnissa pohditaan, onko kehittämistyössä saavutettu asetetut tavoitteet ja miltä osin on onnistuttu ja missä olisi ollut kehitettävää. (Toikko & Rantanen 2009, 61,64.)

Opinnäytetyöprosessin eri vaiheissa on tärkeää saada toisten näkemyksiä kirjoitetusta tekstistä. Kirjoittajan tulisi pyytää ja saada palautetta prosessin alkuvaiheessa sisällön merkityksellisyydestä ja näkökulmien järkevyydestä. Prosessin edetessä huomio kiinnittyy kirjoituksen selkeyteen, täsmällisyyteen, tyyliin ja luettavuuteen. Viimeistelyvaiheessa tekstin muotoseikkoja ja kieliasua hiotaan ja tarkistetaan. (Hirsjärvi ym. 2013, 49.) Annoimme opinnäytetyömme luettavaksi varhaiskasvatuksen kuraattoreille ja saimme palautetta sekä korjausehdotuksia työn viimeistelemistä varten. Pyysimme heitä myös arvioimaan varhaiskasvatuksen kuraattorin työstä kertovan osuuden todenmukaisuuden.

Varhaiskasvatuksen kuraattori; lapsen, perheen & kasvattajan rinnalla kulkijana – esitteen raakaversioiden sisällön lähetimme arvioitavaksi varhaiskasvatuksen kuraattoreille ja heidän esimiehilleen eli johtavalle koulukuraattorille ja varhaiskasvatuspäällikölle. Saimme palautetta ja korjausehdotuksia, joiden pohjalta muok-

kasimme esitteen sisältöä. Seuraavassa vaiheessa lähetimme visuaalisesti valmiin korjatun esitteen kuraattoreille. Tämän jälkeen saimme vielä korjausehdotuksia, joiden pohjalta hioimme esitteen lopulliseen muotoon. Lopuksi lähetimme valmiin esitteen yhteistyötahoillemme hyväksyttäväksi. Valmiista esitteestä saimme positiivista palautetta.

5.3 Opinnäytetyön eettiset näkökulmat ja luotettavuus

Sosiaalityön tutkimuksen periaatetason hyveenä korostetaan eettisesti kestäväää sosiaalityön tutkimusta, joka ei ainoastaan välttä vahingon aiheuttamista, vaan pyrkii olemaan hyödyllinen ja rakentava tutkimukseen osallistuville ihmisille (Pehkonen, Väänänen-Fomin 2011, 238). Lähtökohtana oli toteuttaa varhaiskasvatuksen kuraattoreille hyödyllinen, konkreettinen ja käyttökelpoinen väline työn tunnettavuuden tueksi. Luotettavuus kehittämistoiminnassa tarkoittaa käyttökelpoisuutta. Kehittämistoiminnan yhteydessä syntyvän tiedon täytyy olla hyödyllistä, ei riitä pelkästään, että saatu tieto on todenmukaista (Toikko & Rantanen 2009, 121.) Haastattelurunkoa tehdessä, pohdimme luotettavuuden ja käyttökelpoisuuden pohjalta, mikä tieto on olennaista kehittämistehtävääme ajatellen.

Kehittämistehtävää tehdessä noudatimme tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja, jotka ovat rehellisyys, yleinen huolellisuus, tarkkuus tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa, esittämisessä sekä tutkimusten ja niiden tulosten arvioinnissa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2014). Haastattelun kannalta oli tärkeää, että kysymykset oli huolellisesti mietitty. Muokkasimme omaan aiheeseemme sopivat haastattelukysymykset aikaisemmin esitellyn Engeströmin toimintajärjestelmämallin mukaan. Haastattelun onnistumista varten olimme harjoitelleet nauhurin käyttöä, jotta haastattelutilanne sujuisi jouhevasti.

6 Yhteenveto ja pohdinta

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selkiyttää varhaiskasvatuksen kuraattorin työnkuvaa, jotta varhaiskasvatuksen työntekijät osaisivat hyödyntää kuraattorin tarjoamaa palvelua entistä paremmin. Samalla jäsensimme varhaiskasvatuksen kuraattorin työn määritelmää. Teimme esitteen edistämään kuraattorin työnkuvan

tunnettavuutta. Esitteessä kerrotaan muun muassa Kouvolan varhaiskasvatuksen kuraattorin työnkuvasta, tehtävistä ja roolista. Esitteessä kuvataan lisäksi, milloin ja missä tilanteissa kuraattoriin otetaan yhteyttä. Koska varhaiskasvatuksen kentällä henkilöstön vaihtuvuus on melko yleistä, esitteen avulla myös uudet työntekijät saavat varhaiskasvatuksen kuraattorista tiedon kätevästi. Näin tietoisuus kuraattorin palveluista ulottuu mahdollisimman laajalle Kouvolan varhaiskasvatuksen alueella. Esite ja opinnäytetyöraportti eivät ole yleistettävissä, sillä työemme kertoo Kouvolan omasta palvelusta.

Varhaiskasvatuksen kuraattorin työ on tavoitteellista ja lapsilähtöistä työtä. Työtä tehdään ennaltaehkäisevällä ja yhteisöllisyyttä tukevalla työotteella tukien lapsen hyvinvointia ja myönteistä kehitystä. Työn tavoitteena on voimavarojen lisääminen sekä myönteisten ratkaisujen löytäminen lapsen, perheen ja työntekijöiden tueksi. Kuraattorin työ on moniammatillista yhteistyötä varhaiskasvatuksen työntekijöiden ja muiden yhteistyötahojen kanssa.

Edelläkävijänä Kouvola on laajentanut kuraattorityötä koko varhaiskasvatuksen kentälle, vaikka laki velvoittaa palvelua vain esikouluikäisille. Kouvolassa huomattiin tämä vaje palvelujärjestelmässä ja havaittiin tarve kuraattoripalveluille koko varhaiskasvatuksen kentälle. Nyt jo työn tarve voidaan todeta aiheelliseksi, sillä toinen Kouvolan varhaiskasvatuksen kuraattori työskentelee puolet ajastaan esiopetusikäisten kanssa ja jopa puolet alle esiopetusikäisten parissa. (Ollikainen & Salminen 2016). Mikäli varhaiskasvatuksen kuraattori toteuttaisi vain lakisääteistä työtä esiopetusikäisille lapsille, voisi osa kuraattorin työstä painottua enemmän jo korjaavaan työhön. Varhaiskasvatuksen kuraattori pystyy vastaamaan tuen tarpeeseen varhaisimmassa vaiheessa, jolloin kuraattori voi varmasti toteuttaa ennaltaehkäisevää työtä. Kouvolan kaupungin malli on mielestämme ihailtava ja toivommeikin tulevaisuudessa vastaavaa palvelua myös muihin kuntiin.

Pohdimme, miten *Varhaiskasvatuksen kuraattori; lapsen, perheen & kasvattajan rinnalla kulkijana* -esitteemme vaikuttaa jatkossa kuraattoreiden työmäärään, mikäli esite saavuttaa varhaiskasvatuksen henkilöstön tavoitteemme mukaan. Mietimme myös, kuinka kuraattorit pystyvät vastaamaan lisääntyneeseen työmäärään, mikäli palvelun käyttö lisääntyy entisestään. Mielestämme varhaiskasva-

tuksen kuraattorin toimialue on jo nyt liian laaja yhdelle kuraattorille, joten voimme nähdä tarpeellisena resurssin lisäämisen. Näemme varhaiskasvatuksen kuraattorin työn erilaisten syrjäytymiseen johtavien pulmien ennaltaehkäisyä perustana ja toivomme varhaiskasvatuksen kuraattorin työn juurtuvan Kouvolan varhaiskasvatuksen kentälle pysyvänä elementtinä.

Jatkotutkimusaiheena voisi selvittää *Varhaiskasvatuksen kuraattori; lapsen, perheen & kasvattajan rinnalla kulkijana* -esitteen vaikutukset kuraattorin työn tunnettavuuteen ja palvelun hyödyntämiseen. Lisäksi varhaiskasvatuksen kuraattorin työtä voisi tutkia varhaiskasvatuksen henkilöstön ja lasten näkökulmista. Näin voisi selvittää laajemmin muun muassa työn tarpeita ja työn vaikutuksia.

7 Oppiminen opinnäytetyöprosessissa

Toteuttamamme opinnäytetyön ansiosta olemme oppineet paljon kehittämistehtäväprosessista ja sen eri vaiheista. Opinnäytetyömme kohdennettu aihe ei ollut meille kenellekään ennestään kovin tuttu, eikä siitä ollut saatavilla juurikaan kirjallista materiaalia. Olemme siis lähteneet tutustumaan aiheeseen ilman suurempaa ennakkotietoa. Kehittämistehtävän toteuttaminen alkoi tiedon hankkimisella yhteistyötahoiltamme Kouvolan varhaiskasvatuksen kuraattoreilta ja lastentarhanopettajalta. Haastatteluista litteroitua aineistoa käytimme varhaiskasvatuksen kuraattorin työn ymmärtämiseen ja selkiyttämiseen alkuun meille itsellemme, jonka jälkeen vasta lähdimme työstämään opinnäytetyötä. Opinnäytetyöprosessin aikana opimme siis paljon meille entuudestaan melko vieraasta aiheesta, varhaiskasvatuksen kuraattorin työstä.

Laatimamme esite varhaiskasvatuksen kuraattorin työstä oli tärkeä, mutta haasteellinen ja työläs osa opinnäytetyöprosessiamme. Tavoitteena oli tuottaa tarpeeseen vastaava esite, josta olisi käytännön hyötyä kohderyhmälle. Haasteelliseksi osoittautui selkeän, sisällöltään kattavan ja tarkoituksen mukaisen tiiviin esitteen luominen. Esitteen lopullinen sisältö vakiintuikin työelämäedustajien useamman arvioinnin ja korjausehdotusten myötä.

Opinnäytetyöprosessiin kuului dialoginen kanssakäyminen yhteistyötahojen kanssa, jossa heidän tekemät arvioinnit olivat erityisen tärkeässä roolissa. Ymmärrämme nyt, kuinka tärkeä osa kehittämistyötä yhteistyö työelämäedustajien kanssa on. Varhaiskasvatuksen kuraattoreilta pystyimme kysymään tarkentavia kysymyksiä, tai kysymyksiä, joita ei haastattelussa ollut kysytty sekä mielipiteitä opinnäytetyöraportin ja esitteen toteutuksesta. Puolestaan kuraattoreiden esimiehiltä saimme vastauksia kysymyksiin, joihin kuraattorit eivät yksin voineet vastata. Huomasimme myös, että yhteistyö vei aikaamme odotettua enemmän.

Opinnäytetyöprosessi on ollut työläs, mutta todella antoisa, kehittävä ja oivallinen ammatillisen kasvun paikka. Prosessi on kehittänyt meitä monella eri osa-alueella. Saimme kokemusta yhteistyöstä työelämäedustajien kanssa, haastatteluiden toteutuksesta ja aineiston käsittelystä sekä ryhmätyöskentelystä omassa ryhmässämme. Kokonaisuudessaan opinnäytetyöprosessi on ollut mielenkiintoinen ja mukaansa tempaiseva matka, meille uuden aiheen pariin. Vuoden aikana oppimamme tiedon myötä, ajattelemme varhaiskasvatuksen kuraattorin työn hyvin tärkeänä osana varhaiskasvatuspalveluita ja toivomme työtehtävän laajentuvan valtakunnallisella tasolla.

Taulukot

Taulukko 1. Huolen portaat, s. 19. Arnkil, T. & Eriksson, E. Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialogeista.

Kaaviot

Kaavio 1. Toimintajärjestelmäkolmiomalli, s.25 Engeström, Y. Learning by expanding: An activity-theoretical approach to developmental research.

Lähteet

Aho, S. Heino, S. 2000. Itsetunnon vahventaminen päiväkodissa. Turun yliopiston opettajankoulutus. Turku: Painosalama Oy.

Ahonen, L. 2017a. Vasun käyttöopas. Jyväskylä: PS-kustannus.

Ahonen, L. 2017b. Haastavat kasvatustilanteet. Lämpimän vuorovaikutuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Arnkil, T. & Eriksson E. 2012. Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialogeista. 8.painos. Tampere: Juvenes Print.

Boynton, M. & Boynton, C. The Educator's Guide to Preventing and Solving Discipline Problems. Alexandria: ASCD.

Engeström, Y. 2004. Ekspansiivinen oppiminen ja yhteiskehittely työssä. Keuruu: Otavan kirjapaino.

Engeström, Y. 1987. Learning by expanding: An activity-theoretical approach to developmental research. Helsinki: Orienta-Konsultit.

Heinämäki, L. 2000. Varhaiserityiskasvatus lapsen arjessa. Jyväskylä: Tammi.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2008. Tutki ja kirjoita. 13.- 14. osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Kanninen, K. & Sigfrids, A. 2012. Tunne minut! Turva ja tunteet lapsen silmin. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Karila, K. & Lipponen, L. 2013. Varhaiskasvatuksen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino.

Karila, K & Nummenmaa, A R. 2003. Osaamisesta moniammatilliseen osaamiseen. Teoksessa Puhakka, J. & Selkee, J. (toim.) Hyvän elämän alku kunnallisessa palvelutuotannossa. Helsinki: Suomen kuntaliitto, 128 – 148.

Koivunen, P. & Lehtinen, T. 2016. Kasvu kiikarissa. Havainnoinnin käsikirja varhaiskasvattajille. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Kouvola 2016a. Päivähoito ja varhaiskasvatus. Kasvun ja oppimisen tuki. Varhaiskasvatuksen kuraattori. <http://www.kouvola.fi/index/paivahoitojavarhaiskasvatus/erityisvarhaiskasvatus.html>. Luettu 25.9.2017.

style: Insights from an international study on Experiential education. Leuven: University Press. 77 – 90.

Pehkonen, A. & Väänänen-Fomin, M. 2011. Sosiaalityön arvot ja etiikka. Juva: Bookwell Oy.

Perusopetuslaki 21.8.1998/628. Uudistettu: 12.12.2014/1040.

Pihlaja, P. 2004. Sosiaalis-emotionaaliset vaikeudet varhaislapsuudessa. Teoksessa Pihlaja, P. & Viitala, R. Erytyiskasvatus varhaislapsuudessa. Helsinki: WSOY. 214-240.

Rajala, R. 2011. Kerhot hyrräämään. Näkökulmia ja malleja koulun kerhotoiminnan vakiinnuttamiseen. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy.

Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Turun ammattikorkeakoulu, puheenvuoro 72. <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522163738.pdf>. Luettu 17.9.2017

Sinkkonen, J. & Korhonen, L. 2016. Pulassa lapsen kanssa. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.

Sipilä-Lähdekorpi, P. 2004. ”Hirveesti tekijänsä näköistä” Koulukuraattorin työ peruskoulun yläluokilla. Tampereen yliopisto, sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos. Sosiaalityö. Väitöskirja.

Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301.

Terrihauta, A. 2010. Koulukuraattorin näkemyksiä työstään. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampere University Press.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2014. Hyvä tieteellinen käytäntö. <http://www.tenk.fi/fi/htk-ohje/hyva-tieteellinen-kaytanta>. Luettu 8.11.2016.

Varhaiskasvatuksen neuvottelukunta. 2007. Varhaiskasvatuksen henkilöstön koulutus ja osaaminen. Nykytila ja kehittämistarpeet. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen selvityksiä 2007:7. Helsinki.

Varhaiskasvatuslaki 19.1.1973/36.

Vuotilainen, I. 2016. Lastentarhanopettaja. Varhaiskasvatus. Kouvola. Viialan päiväkodista. Haastattelu 2.12.2016.

THL 2015. Käsikirjat. Lastenneuvolakäsikirja. Ohjeet ja tukimateriaali. Menetelmät. Psykososiaalinen kehitys. <https://www.thl.fi/fi/web/lastenneuvolakasikirja/ohjeet-ja-tukimateriaali/menetelmat/psykososiaalinen-kehitys>. Luettu 6.9.2017

2.12.2016

Kouvolan Viialan päiväkodin lastentarhaopettajan puolistrukturoitu teemahaastattelu

TEKIJÄ

- Työntekijät
- Yhteistyökumppanit

Kuinka paljon teette yhteistyötä varhaiskasvatuksen kuraattorin kanssa?

Kuka varhaiskasvatuksen kuraattoriin ottaa tarpeen tullen yhteyttä?

Ketkä varhaiskasvatuksen kuraattorin kanssa työskentelevät?

Osaako mielestänne päiväkotinne henkilöstö hyödyntää varhaiskasvatuksen kuraattorin palvelua?

Millainen oma käsityksesi on varhaiskasvatuksen kuraattorin työstä?

KOHDE JA TULOS

- Asiakkaat
- Asiakasryhmät
- Vaikutus

Minkä ikäiset lapset kuuluvat palvelun piiriin? Minkä ikäisten kanssa työskennellään eniten?

Minkälaiset lapset hyötyvät varhaiskasvatuksen kuraattorin palveluista? Millaisia pulmia lapsilla on?

Missä asioissa huoltajiin ollaan yhteydessä? Kuka on huoltajiin yhteydessä? Miten?

Miten lapsia ja ryhmää tuetaan yhteistyössä varhaiskasvatuksen kuraattorin kanssa?

Miten varhaiskasvatuksen kuraattori tukee varhaiskasvatuksen henkilöstöä?

Jäävätkö varhaiskasvatuksen kuraattorin ohjeistukset elämään päiväkodin arkeen?

Minkälainen vaikutus työllä on?

Miten yhteistyötä arvioidaan / puretaan?

VÄLINEET

- Tieto
- Osaaminen
- Tehtävät, toimenpiteet
- Välineet, ohjeet
  - ➔ miksi, miten, mitä

Milloin varhaiskasvatuksen kuraattoria tarvitaan?

Mitä varhaiskasvatuksen kuraattorille kerrotaan lapsesta/ryhmästä ennen ensimmäistä tapaamista?

Mitä menetelmiä varhaiskasvatuksen kuraattori on käyttänyt?

SÄÄNNÖT

- Lait, asetukset, säännöt, ohjeet, suunnitelmat, normit

Onko varhaiskasvatuksen henkilöstön ja varhaiskasvatuksen kuraattorin yhteistyölle muodostunut sääntöjä ja normeja?

Tarvitaanko huoltajilta suostumus työlle?

TYÖNKUVA

Mitkä asiat kuuluvat yhteistyössä varhaiskasvatuksen kuraattorille, mitkä ryhmän työntekijöille? Miten työtä jaetaan, esimerkiksi ryhmätyöskentelyssä?

LISÄKYSYMYKSET

Mitä muuta haluaisitte sanoa?

21.12.2016

Kouvolan varhaiskasvatuksen kuraattoreiden puolistrukturoitu

teemahaastattelu

TEKIJÄ

- Työntekijät
- Yhteistyökumppanit

Kuinka monta kuraattoria Kouvolassa työskentelee varhaiskasvatuksen kentällä?

Ketkä tai mitkä tahot ovat varhaiskasvatuksen kuraattoreiden yhteistyökumppaneita?

Ketkä yleensä ottavat yhteyttä?

Kuinka paljon teette yhteistyötä varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa? Keiden kanssa eniten?

Millainen käsitys mielestänne varhaiskasvatuksen henkilöstöllä yleensä on varhaiskasvatuksen kuraattorin palvelusta?

Osaako varhaiskasvatuksen henkilöstö mielestänne hyödyntää kuraattoreiden palvelua?

KOHDE JA TULOS

- Asiakkaat
- Asiakasryhmät
- Vaikutus

Kuinka monta päiväkotia on yhden kuraattorin toimialueella? Entä lapsia?

Minkä ikäiset lapset kuuluvat palvelun piiriin? Minkä ikäisten kanssa työskennellään eniten?

Minkälaiset lapset hyötyvät varhaiskasvatuksen kuraattorin palveluista? Millaisia pulmia lapsilla on?

Missä asioissa huoltajiin ollaan yhteydessä? Kuka on huoltajiin yhteydessä? Miten?

Miten lapsia ja ryhmää tuetaan?

Miten varhaiskasvatuksen henkilöstöä tuetaan?

Jäävätkö ohjeistukset palautteen mukaan elämään päiväkodin arkeen?

Minkälainen vaikutus työllä on?

Miten työtä arvioidaan / puretaan?

VÄLINEET

- Tieto
  - Osaaminen
  - Tehtävät, toimenpiteet
  - Välineet, ohjeet
- miksi, miten, mitä

Milloin varhaiskasvatuksen kuraattoria tarvitaan?

Mitä teidän tulee tietää lapsesta/ryhmästä ennen ensimmäistä tapaamista?

Missä vaiheessa ja tilanteissa varhaiskasvatuksen henkilöstön tulee ottaa yhteyttä varhaiskasvatuksen kuraattoriin?

Mitä kuraattori tekee päiväkodissa?

Mitä menetelmiä varhaiskasvatuksen kuraattori käyttää?

Mitä tehtäviä varhaiskasvatuksen kuraattorilla on päiväkodin ulkopuolella?

SÄÄNNÖT

- Lait, asetukset, säännöt, ohjeet, suunnitelmat, normit

Mitkä lait/asetukset määrittävät työtänne?

Kuka/mikä määrittää varhaiskasvatuksen kuraattorin työnkuvaa?

Tarvitaanko huoltajilta suostumus työlle?

TYÖNKUVA

Mitkä asiat kuuluvat varhaiskasvatuksen kuraattorille?

Mitkä asiat eivät kuulu varhaiskasvatuksen kuraattorille? Miten työtä rajataan?

Miten työtä jaetaan, esimerkiksi ryhmätyöskentelyssä?

LISÄKYSYMYKSET

Mitä haluaisitte varhaiskasvatuksen henkilöstön ymmärtävän työstänne?

Mitkä koette oleellisiksi asioiksi esitteeseen?

Mitä muuta haluaisitte sanoa?

VARHAISKASVATUKSEN KURAATTORI

Lapsen, perheen
& kasvattajan
rinnalla kulkijana

Soile Hovi
Rita Lindén
Sanna Ukkonen

VARHAISKASVATUKSEN KURAATTORIN TYÖN TAVOITTEET & TYÖNKUVA

- Työllä tuetaan lasten hyvinvointia ja myönteistä kehitystä
- Työ on ennaltaehkäisevää ja yhteisöllistä
- Huolen herättyä etsitään lapselle ja lapsiryhmälle sopivia tukimuotoja
- Työtä tehdään yhteistyössä varhaiskasvatuksen henkilökunnan, lasten huoltajien ja muiden yhteistyötahojen kanssa

VARHAISKASVATUKSEN KURAATTORIN KOHDERYHMÄ

- Varhaiskasvatuksen piiriin kuuluvat ensisijaisesti esiopetusikäiset lapset
- Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen henkilöstö ja lasten huoltajat

VARHAISKASVATUKSEN KURAATTORIN OSAAMISALUE

- Tuntee lasten tavanomaisen kehityksen
- Konsultoi ja ohjaa positiivisin keinoin
- Tekee verkostotyötä
- Työ on lapsilähtöistä

MILLOIN VOI OLLA YHTEYDESSÄ VARHAISKASVATUKSEN KURAATTORIIN

- Kun lapsiryhmän kanssa tarvitaan tukea
- Kun huoli herää esimerkiksi
  - » Lapsen haastavasta käytöksestä, kuten aggressiivisuudesta, uhmakkuudesta, levottomuudesta tai vetäytymisestä
  - » Sosiaalisista suhteista, vuorovaikutukseen liittyvistä pulmista, vaikeista kaverisuhteista ja kiusaamisesta
  - » Tunnetaidoista
  - » Traumaoireilusta

MITEN TOIMIA ENNEN VARHAISKASVATUKSEN KURAATTORIN TULOJA

- Havainnoi ja mieti mihin tarvitset apua
- Kerro vanhemmille havainnoistasi

- Keskustele asiasta omassa tiimissä ja tarvittaessa oman päiväkodin johtajan kanssa
  - » Päiväkodin johtaja arvioi onko asia vietävä oman päiväkodin hyvinvointityöryhmään
  - » tähän aina lupa vanhemmilta
  - » Hyvinvointityöryhmän kautta tieto tilanteesta ja avuntarpeesta tulee kuraattorille

MITÄ VARHAISKASVATUKSEN KURAATTORI TEKEE

- Havainnoi ryhmää ja tilanteita sekä konsultoi kasvattajia ja tekee tarvittaessa arviointeja
- Tekee yhteisöllistä ja yksilökohtaista työtä
- Toteuttaa ryhmämuotoista toimintaa, tapaa lapsia, vanhempia ja yhteistyötahoja

- Tekee tiivistä yhteistyötä varhaiskasvatuksen erityisopettajien kanssa
- Kuraattori dokumentoi tekemäänsä työtä

VARHAISKASVATUKSEN KURAATTORIN TYÖTÄ OHJAAVIA LAKEJA

- Perusopetuslaki (1040/2014) velvoittaa oppilashuollon järjestettäväksi esiopetuksesta lähtien
- Varhaiskasvatuslaki (36/1973) määrittää varhaiskasvatuksen sisällä tehtävää työtä
- Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013 § 7, 9, 20) määrittää kuraattorityötä, velvoittaa oppilashuollon järjestettäväksi esiopetuksesta lähtien ja velvoittaa dokumentoinnin
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan oikeuksista ja asemasta (812/2000 § 1,15) säättää asiakaslähtöisyydestä ja asiakassuhteen luottamuksellisuudesta
- Lastensuojelulaki (417/2017 § 25) velvoittaa ilmoittamaan salassapitosäännöksistä huolimatta lastensuojelutarpeesta
- Sosiaalihuoltolaki (1301/2014 § 4,5,30) määrittää asiakkaiden etua, sosiaalihuollon toteutumista ja palvelun laadun varmistamista

